

Slutrapport

Projektamn/prosjektnavn	Förstudie: Plattform för hållbar turistisk utveckling kring Sylarna	
Prioriterat/prioritert område	Attraktiv livsmiljö	
Huvudsaklig inriktning är insatser:	För hushållning av naturresurser	
Projektet är en förstudie	JA	
Svensk sökande/organisationsnr	Naboer AB	16-556503-2322
Norsk søker/organisasjonsnr	Naboer AB	556503-2322
Projektledare/prosjektleder	Lennart Adsten	
Kategori	56. Skydd och utveckling av naturarvet.	

Diarienummer: N30441-10-12 NGB

Foto: Mattias Jansson

1. Sammanfattning

Sylarna området är ett fjällområde i Trøndelag och Jämtland som har ett stort tryck från turismen och förväntningarna är att besöksantalet ökar i framtiden. Detta ställer stora utmaningar på hur utvecklingen av besöksnäringen ska hanteras på ett långsiktigt hållbart sätt vid sidan om en aktiv renskötsel och en natur/kultur-vårdande aspekt. I tillägg så förekommer aktiviteter som jakt och fårskötsel i områdena.

Förarbetet och grunden till detta projekt gjordes i en serie studier inom Interreg. Första förstudien 2010 var ”Gränsfjällen en arena för samhandling inom turism”, (N30441-68-09) och nästa fas var Interregprojektet ”Hållbar utveckling i gränsfjällen, fas 2”.

Aktörerna och engagerade i beskrivna gränsöverskridande processer i Sylarnaområdet är de stora turistföreningarna på svensk och norsk sida (STF och TT), samebyarna Handölsdalen och Saanti Sijte, enskilda renskötarföretag, Gaaltije, myndigheter i form av Fylkesmannen, Länsstyrelsen, fylkeskommunen, Naturvårdsverket, de fjällnära kommunerna samt ytterligare näringsaktörer genom serviceföretag i fjällen, boendeanläggningar i området, turistentreprenörer i Sylarnaområdet, arrangemang som använder fjället som arena men även ideella föreningar och enskilda individer. Alla med den gemensamma nämnaren Sylarnaområdet och de flesta insåg snart att för att kunna möta upp mot de framtida utmaningarna för området, men även kunna ta vara de möjligheter förändringar skapar så bör man skapa ett gott dialogklimat mellan varandra och försöka förstå varandras infallsvinklar. Sådana här känsliga processer med många intressen måste få ta sin tid, samtalen blir många, ”högt i tak” tillåts kring diskussionerna men ändå en respektfull och ödmjuk hållning till varandra krävs. Inför den projektdel som nu slutredovisas hade aktörerna kommit till den slutsatsen att se på möjligheterna OM det var möjligt att skapa en gemensam plattform eller modell över gränsen som kunde vara behjälplig att skapa en långsiktig hållbar utveckling inom besöksnäringen kring Sylarna. Plattformen skulle också värna om den positiva dialog som startat.

I en sammanfattning kan man kortfattat beskriva händelseförloppet i det 28 månader långa projektet.

Generellt över hela projekttiden har projektledaren varit navet som fångat in substansen/synpunkterna i processerna och väglett arbetet vidare. Det har varit många samtal och möten med enskilda organisationer och kompetenser. Dessutom har kontinuerligt andra händelser som direkt eller indirekt påverkar arbetet med ”plattformen” följts upp och kopplats ihop med resonemangen i projektet. Exempel är: Arbetet kring eventuell framtida nationalpark i Sylarna. Ledsystemens status och kanalisering. Följa upp frågan om ny renkonvention. Diskussionerna kring ny Sylstation. Koppling till fjällforskningen där flera av aktörerna nu är delaktiga i forskningsprojekt som fortlöper även in i 2015. Bistå som speaking partner kring utveckling av sydsamisk attraktion vid Tjallingen. Ny ordning kring vaerneområden i Norge. Vara aktiv i det Fjällforum som bildades tidigare. Den samlade mängden kompetens i detta arbete har funnits tillgänglig att bistå andra i olika frågor.

Perioden 2012-05-01---2012-12-31

- Uppstart och planering.
- Med syfte att se på förutsättningarna och ringa in olika mervärden en gemensam ”plattform” skulle kunna ge, arrangerades möten och träffar. Det var större organiserade gränsöverskridande möten men även många enskilda möten och samtal med enskilda aktörer.
- En norsk och en svensk arbetsgrupp som hade till uppgift att mejsla fram vad en modell/plattform skulle kunna innebära.

Period 2013-01-01---2013-12-31

- I februari samlades de svenska och norska arbetsgrupperna för att synkronisera sina utredningar till ett gemensamt underlag. Detta skapade konturerna av vad en samverkansmodell/plattform skulle kunna innehålla.
- Avstämningar gjordes av projektledningen med enskilda aktörer utifrån det underlag som tagits fram.
- I maj samlades det till ett större möte där en grov modell med dess innehåll diskuterades. Svaret var enhälligt om att vilja gå vidare med att ta fram mer detaljerad information vilken associationsform en

plattform skulle kunna ha kunna, vilken långsiktig driftsekonomi var möjlig och fortsatt arbete med vilket innehåll som skulle kunna vara prioriterat. Aktörerna ville skapa en plattform.

- Projektledningen tog sig an denna uppgift att förfina konceptet. Genom kontinuerliga avstämningar med aktörerna och input från extern kompetens så skapades ett mer genomarbetat underlag.

- I oktober samlades åter det stora nätverket för att tillsammans diskutera det lite mer detaljerade underlag som projektledningen sammanställt. Återigen bekräftades av församlingen att man ville bilda någon typ av gemensam förening. Projektledningen fick i uppdrag att fördjupa sig i de frågeställningar som kommit upp på mötet och ytterligare förfina detaljerna i underlaget. Det utsågs en svensk/norsk tänkargrupp för vidare bearbetning bestående av representanter från Handölsdalens sameby, Saanti Sijte, STF, TT, Tydal kommune och Heliscan.

- Ganska snart efter oktobermötet skickade projektledningen ett uppgraderat underlag till Tänkargruppen sammanfattade ett yttrande till årsskiftet. Naboer AB justerade utifrån detta yttrande alla underlag ännu en gång som skickade ut på remiss till presumtiva medlemmar i en tänkt förening. I Underlaget för remiss fanns: Förslag till föreningsform. Tidplan. Inriktningsdokument för verksamheten kopplat till värdegrunden. Stageförslag. Budgets. Medlemskategorier. Medlemsinsatser och förslag till funktioner i en styrelsesammansättning.

Period 2014-01-01----2014-08-31

- Remisstiden var till den 27/1.

- Sedan en tid hade ett bildandemöte planeras till den 11 februari 2014.

- Bildandemötet avhölls och då bildades den ideella föreningen "Gränsfjällen Sylarna i samverkan" med medlemmar från Jämtland och Trøndelag representerade aktörer som turistföreningar, sameby, kommun, boendeanläggningar och serviceföretag.

På Ånns kursgård den 11 februari 2014, bildades föreningen "Gränsfjällen Sylarna i samverkan"

Egentligen vid årsskiftet hade projektet uppfyllt sina resultatmål med att ta fram en gångbar plattform/modell för en långsiktig utveckling av besöksnäringen i Sylarna. Enda avvikelsen var en studietur som aktörerna prioriterat bort under vägs till förmån för att man önskade att projektet skulle kunna ge föreningen en flygande start. Detta godkändes också av interregsekretariatet.

- Efter bildandemötet hjälpte projektledningen fram till projektslutet till med att skapa rutiner för föreningen. Bankkonton öppnades, medlemsvärning startade, arbete genom styrelsen med vilken verksamhet som ska prioriteras, informationsarbete om föreningens tillkomst, skapa en grafisk profil, bygga en enkel hemsida (www.grensefjellen.com), redigera om underlaget för nytryck av folderns ”Välkommen som gäst till renens rike” där nu föreningen är avsändare. Ramar och diskussionsunderlag för en framtida hållbarhetsfond har gjorts. Prioriterade aktiviteter har diskuterats inför ett nytt framtida interregprojekt åt föreningen. Planering och inbjudan producerats till Fjällforum den 16 september 2014 där numer föreningen är huvudman samt att samma dag lägga tillräta för ett medlemsmöte som ska fokusera på vilka insatser som ska prioriteras på kort och lång sikt.

- Föreningen bestämde också att inte ta beslut om någon geografisk avgränsning för medlemmarna utan att man utgår från Sylarna och så får man se om det behövs göras någon avgränsning eller om det sker naturligt.

Direkt resultat:

Projektet uppnådde mycket mer än vi trodde var möjligt inom tidsramen. Alla tänkta resultatmål uppfylldes med råge. Det har skapats ett unikt fundament och modell som kommer att leva vidare efter projektet men inte hade varit möjligt att skapa utan hjälp från Interreg och medfinansierare. Vi tror den här föreningen kommer att vara ett intressant ”pilotprojekt” för andra områden i liknande situationer och att OM det blir en svensk ny nationalpark kring Sylarna – ja då borde man absolut dra nytta av den kompetens som finns samlad i denna förening.

Föreningen borgar också för att den sociala hållbarhet genom att den ska värna om det positiva dialogklimat som skapats. Kunskapen och respekten för varandra har absolut stärkts.

Föreningen känns ha en ekonomisk hållbar struktur och vid augustis utgång hade föreningen medlemsintäkter på ca 100 000 kr. Bedömningen är att vid projektslut hade ca hälften av den presumtiva medlemsskaran formellt tecknat sig.

Den viktiga mötesplatsen Fjällforum har nu också fått en naturlig huvudman.

Det har blivit enklare att tillsammans sprida information om ”verkligheten på fjället”.

Ett annat resultat är att föreningen ser ytterligare behov i området och är inställd på att formulera ett större gemensamt Interregprojekt för att tillgodose dessa i nästa programperiod.

Sekundära effekter:

Genom 100 år har det funnits konflikter mellan rennäringen och besöksnäringen. Vi ser i denna process att många fnurror på tråden har kunnat lösas på ett rationellt och enkelt sätt genom att man helt enkelt känner varandra bättre.

Forskningen har hittat en bra samarbetspartner kring fjällforskningen där de flesta medlemmarna redan är involverade.

Kostnader:

Vi upplever det som ett kostnadseffektivt projekt de flesta parter utanför projektbudget dessutom satsat egen tid och tagit egna reseomkostnader i stor omfattning. Vi tror att dessa insatser satsas för att man ser ett mervärde i projektet. Vår beräkning är att under projekttiden har nätverket lagt ned ca 1 570 timmar. Värderat till 200 kr/tim blir det en insats på 314 000 kr.

Erfarenheter:

Projektledningens erfarenhet av detta projekt är att man måste låta saker ta sin tid och visa tålamod om det ska bli bra och förankrat. Var beredd att ett steg framåt idag kan betyda två steg bakåt imorgon

men att man fokusera att ändå nå slutmålet. En utmaning i början vara att visa rennärigen vilka mervärden de skulle kunna se om de engagerade sig i besöksnäringens utveckling, vilket är så långt ifrån deras normala näring man kan komma. Men de är kloka och insåg snart att det blir mindre konflikter och går mindre spillenergi och resurser om man redan tidigt i planeringsstadierna kan få ge sin syn på saker och ting så att man i genomförande kan undvika störningar för renskötelsen.

Avvikelser:

Eftersom de deltagande organisationerna önskade välja bort en planerad studietur, och istället begära insatser från projektet för att starta igång föreningens rutiner och innehåll så lämnades en ansökan in till Interregsekretariatet för en budgetjustering. Budgetjusteringen godkändes.

2. Projektets bakgrund.

Jämtlandsfjällen och där mer specifikt Sylarnaområdet, är både på svensk och norsk sida ett mycket attraktivt område för fjällvandrare. Sommartid görs mätningar som visar att ca 30 000 personer passerar bron över Storulvån. STF driver i området fyra Fjällstationer, Storulvån (16 500 gn), Blåhammaren (7000 gn), Sylarna (10 500 gn) och Helags (6000 gn) samt sex mindre fjällstugor. TT driver närmast gränsen två hyttor, Nedalshytta (2500 gn) och Storerikvollen. (2500 gn) I allmänhet är alla anläggningar av god standard och erbjuder varierad, men utifrån förutsättningarna, mycket hög service.

Både på norsk och svensk sida bedrivs en aktiv rennäring inne i turismområdet. Här finns och många kulturhistoriskt värdefulla lämningar.

Området är mycket tillgängligt och har god infrastruktur. Värdet av den här typen av naturbaserad turism kommer i framtiden att öka och kanske har Sylarnaområdet en perfekt global placering, för att bli framgångsrika. Klimatförändringar och miljöbelastning på naturen samt rennärigen utveckling sida vid sida om turisterna är framtida stora utmaningar och det kräver att man alla tillsammans lägger tillräkta för en utveckling på ett långsiktigt och hållbart sätt både ur miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter.

Den interregionala processen startade på allvar med att Svenska Turistföreningen (STF) och Trondhjems Turistforening (TT) kallade Naboer AB till ett möte påsken 2009. Naboer AB är ett jämt-trönderskt utvecklingsbolag som har 15 offentliga ägare i Jämtland, Nord- och Sör-Tröndelag. Syftet med mötet var att STF och TT ville diskutera och utveckla turistprodukten i Sylarna på ett gemensamt sätt. Det visade sig finnas många operativa ideer och visioner. Vi kunde dock konstatera att en turistisk utveckling i området måste ske i god dialog med andra aktörerna i området som rennärigen, myndigheternas olika funktioner, markägare och ortsbefolkning. Därför gjorde Naboer AB en förstudie under 2010 inom Interregprogrammet. Förstudiens namn var "Gränspfjällen en arena för samhandling inom turism", och byggde på djupintervjuer med utvalda representanter för rennäring, myndigheter, turismnäringen, markägare och entreprenörer som alla har intressen i gränspfjällen kring Sylarna. Genom intervjuerna kunde vi se de olika särintressenas syn på möjligheter och problem. Resultaten diskuterades och analyserades på ett seminarium 2010-06-08 där parter var samlade från både norsk och svensk sida. Samstämmighet fanns att man kan och bör göra konkreta saker inom: - Information - Kanalisering - Forum för kommunikation mellan parterna - Långsiktig samhandling. Dessutom deklarerade STF och TT symboliskt sitt "äktenskap" för samhandling. Genom förstudien har man ringat in de områden som är aktuella för alla parter att diskutera vidare och så småningom konkretisera.

Interregprojektet "Hållbar utveckling i gränspfjällen, fas 2" blev nästa fas i processen, som också skulle leda till framtida konkreta handlingar. Syftet var att försöka lägga grunden till en långsiktigt hållbar utveckling i området där aktörer som renskötelse, turism och myndigheter tillsammans tar ansvaret för detta. En grundförutsättning för detta var att skapa ett bra dialogklimat mellan parterna som bygger på

ännu tydligare förståelse för varandras problem och möjligheter, respekt för de olika hållningarna och tillsammans försöka hitta vägar som ger mest mervärde för alla. Projektet genomfördes på ett processororienterat sätt där viljeyttringar och dialogen mellan parterna fått styra innehåll och tempo. Genom olika aktiviteter och metoder försökte projektet att skapa en atmosfär av förståelse och respekt som ska ligga till grund för ett gott framtida dialogklimat mellan aktörerna. En viktig långsiktig faktor för att lyckas med detta är det embryo till en gemensam värdegrund, ”Sylarna deklaration”, som skapades (se nedan). Värdegrunden blir det sammanhållande kitt som man gemensamt kan vårda, utveckla över tid och att falla tillbaka på i framtidens utvecklingsarbete.

- *Vi vil arbeide for en økt forståelse av forholdet mellom natur, kultur og menneske.*
- *La respekten for denne forståelsen prege våre valg både som enkeltindivid og i fellesskap.*
- *Vi vil i fellesskap utvikle våre fjellområder slik at alle gjester i reinens rike finner gleden med å leve naturvennlig. / ”Sylarna deklarationen”- ett embryo till gemensam värdegrund*

Sen då?

Det är flera olika spänstiga processer som fortsätter i området. Flera intressen är inblandade och det kräver att dialogklimatet fortsätter att utvecklas till det positiva. Även faktorer från omvärlden kan i framtiden också ställa högre krav på att hitta en enkel kommunikationsväg in mot ett expansivt område. Idag är det ingen naturlig väg – man får prata med de olika aktörerna var för sig i de flesta sammanhang. Det kan i vissa frågor vara rationellt för alla inblandade att externa frågeställare ska kunna förhålla sig till en gemensam röst för området, eller vice versa. På många olika områden/destinationer har man löst detta idag med typer av destinationsorganisationer. Detta finns inte idag i Sylarnaområdet, men kanske finns det ett behov och eventuellt ett måste i framtiden för att gemensamt kunna hantera den utveckling som sker på ett hållbart sätt där den gemensamma värdegrunden får vara ledstjärna.

Det som gör det ännu mer komplext är att de flesta frågorna berör och påverkar på båda sidor om landsgränsen. Det vill säga att en gemensam långsiktig samhandling bör ske över landsgränsen i Sylarnaområdet. Det gäller alltifrån rennärning, turism, fjällräddning till fjällrävar.

En plattform för områdets hållbara utveckling kopplat till turism - nyskapande.

Med tanke på alla de processer som är igång och de framtida utmaningarna borde man se på förutsättningarna för att skapa en plattform för området utveckling kopplat till turism. Om det ser ut att vara en god ide så blir då nästa steg hur det mer i detalj ska kunna se ut innehållsmässigt och driftsmässigt. Vi anser att timingen är den rätta med tanke på var vi står i de olika processerna och faserna som berör området.

Idag har många områden skapat destinationsorganisationer för att samla intressena i området. Detta är ofta kopplat kring turistisk expansion. Där finns flera olika modeller och upplägg beroende på lokala förutsättningar. Associationsformerna kan vara allt från aktiebolag till olika föreningsformer. Även hur man lagt upp administrationen varierar, dvs om man har anställda eller om folk lägger ned ideell tid (dugnad). Destinationsorganisationernas fokus på kommersiell utveckling varierar också. Den gemensamma nämnaren för alla destinationsorganisationer är att skapa en gemensam röst för området och samla området aktörer i en plattform för att hantera områdets turistiska utveckling. De aktörer vi finner i de etablerade organisationerna är ofta turistentreprenörer med boendeanläggningar, aktivitetsbolag, skidanläggningar, serviceföretag, turistinformationer, kommuner m fl. I sin utveckling har de ofta fått stöd och hjälp från regionens allmänna stödssystem och länsturismorganisationer. Destinationsbegreppet ligger också djupt rotat i de turistiska strukturerna så systemen har lätt att förhålla sig till dessa.

Sylarna området har i ett destinationsperspektiv lite unika och speciella förutsättningar.

- Området går över en landsgräns
- Området ligger till stora delar på statlig mark.
- Området omfattas av unika och skyddsvärda miljöer både vad gäller flora, fauna och kultur. Detta innebär ofta restriktioner och speciella krav för hänsynstagande.
- Området är sedan gammalt basen för en mycket aktiv rennäring och det är en utmaning när turismen expanderar.
- Området är föremål för att eventuellt erhålla Nationalparksstatus.
- Områdets attraktionskraft i ett turistisk och europeiskt perspektiv prognostiseras att öka med tiden bl a som en följd av att det är en unik miljö som är lättillgänglig, fjällturistens profil förändras över tid, friluftspolitiken och även på grund av framtida klimatförändringar.
- Området har få aktörer men inom turismen dominerar Svenska turistföreningen (STF) och Trondhjems Turistforening (TT). De har funnits här över hundra år och har i sammanhanget en unik särställning med unika rättigheter bland turistentreprenörer.
- Områdets övriga företag är tills största delen serviceföretag till turistföreningarnas och rennäringens verksamheter.

Allt detta ska samsas i samma område. De olika aktörernas intressen kolliderar ofta med varandra vilket kräver god dialog mellan varandra och att man tillsammans måste tänka långsiktigt samt uppnå en hållbar utveckling. Det förmodade ökande trycket från turismen måste hanteras gemensamt på ett långsiktigt hållbart sätt. Det är även viktigt att myndigheternas utövande i området involveras i dialogerna.

Slutsats

För att skapa system som fungerar i denna lite speciella miljö och i utvecklingen stimulera rätt typ av åtgärder som ger mervärden åt flera aktörer och där alla aktörer har möjlighet till ett medbestämmande så skulle en plattform förordas, typ ett samverkansorgan för destinationen vad gäller turistisk utveckling. Det är dessutom ett gyllene läge att göra det nu, med tanke på de processer som varit och ska göras. Viktigt är att involvera både större och mindre turism-aktörer i detta samt att verka för att rennäring och myndigheternas uppdrag som naturvård, nationalpark mm är starkt integrerat i processen och kan vägleda den långsiktiga hållbara turismutvecklingen.

Projektet ”Plattform Sylarna” processar fram olika modeller som sedan kan användas till framtida beslut i frågan. Vi tar del av andras erfarenheter. Tidpunkten är rätt med tanke på de övriga händelserna i området, och det är viktigt att synkronisera med dem och inte minst en förstudie kring en svensk nationalpark i området. Det kan vara en risk att EJ nyttja tillfället nu. Vi ser att projektet skulle kunna skapa mervärden för alla inblandade aktörer och inte minst ur ett gränsöverskridande perspektiv. Förstudien banar väg för ett nytänkande inom hållbar turismutveckling kring Sylarna och resultaten kommer att dels spridas internt till berörda parter men även till regionen och media när modellerna börjat ta form. Arbetet är processororienterat varför också utvärderingar sker kontinuerligt med de inblandade under vägs. Projektet är väl avgränsat i tid, rum, resurser och aktiviteter.

Fördelar med en ”Plattform Sylarna” – gränsregionalt mervärde.

- Det är ett stort gränsöverskridande mervärde att jobba tillsammans på båda sidor om landsgränsen i denna fråga, för turisterna ser inte de administrativa gränser som vi själva gör.
- Området skulle för vissa frågor utveckla en samsyn som stärker utvecklingskraften så att dessa frågor kan hanteras med en röst i extern dialog. Detta kommer att ge rationaliseringsvinster.
- I en sådan plattform skulle alla aktörer som finns i området kunna göra sin röst hörd på ett enkelt sätt.
- Plattformen ger möjlighet att skapa, vårda och utveckla den gemensamma värdegrund som bör ligga som fundament för de frågor som behandlas. Värdegrunden borde då också vara vägledande för hur informationen och marknadsföringen av området ska formuleras.
- Detta blir den naturliga arenan att ta upp idéer, diskutera och verkställa utvecklingsfrågor kopplade till turism för området.
- I de modeller som söks ska det finnas enkla kommunikationsvägar med myndigheter och deras

utövande så att en hållbar turistutvecklingen kan styras mot de uppställda ramarna och förordningarna.

- Aktörerna kan genom plattformen på ett naturligt sätt minska antalet konflikter genom en kontinuerlig dialog, förståelse och respekt för varandra och den miljö som finns i Sylarnaområdet.
- Aktörerna kan genom plattformen på ett enkelt sätt hålla varandra informerade om vad som händer och sker.
- ”Plattform Sylarna” kan bli ett samverkansorgan som bedriver en långsiktig gemensam nytta för området vilket gör det enklare att rikta externa resurser (projektstöd t e x) mot åtgärder som flera har mervärden av, än om varje medlem/aktör skulle agera på egen hand.
- Plattformen skulle kunna säkerhetsställa en långsiktighet i hanteringen av turistiska utvecklingsfrågor kopplat till miljöns förvaltning och näringarnas positiva förädling.
- Plattformen kommer troligtvis att bidra till att turismnäringen och rennäringen/samekulturen börjar kunna dra nytta av varandra på ett positivt sätt i det långsiktiga perspektivet. Kanske utvecklar samebyarna attraktioner som har sydsamisk prägel och som ger området ett turistiskt mervärde som besöksmål och kunskapsförmedlare.
- En gemensam plattform gör det enklare om man vill arbeta fram gemensamma strategier, miljöpolicys mm.
- Om en nationalpark skulle bildas, borde en sådan här plattform ses som en resurs där man kan hitta goda samarbetsformer mellan plattformen och nationalparkssystemet.

Exempel vad som operativt på sikt skulle kunna ske genom samverkans organet Plattform Sylarna.

- Skapa en organisation dit olika frågor (externa och interna) kan ställas och behandlas.
- Säkerhetsställa att alla aktörer i området har möjlighet att bli delaktiga i den turistiska utvecklingen.
- Utveckla, paketera och marknadsföra turistiska produkter
- Värna om och utveckla den gemensamma värdegrunden
- Utveckla goda projektidéer, söka medel till dessa och genomföra dessa.
- Hantera områdets profilering, marknadsplan och skyltning. T e x vad ska området heta i marknadsföring? Vilket budskap ska området stå för?
- Kunna bistå vid hantering av leder
- Informationsspridare internt och externt
- Målmedvetet genomföra förbättringar så att rennäring och turismen ska kunna utvecklas sida vid sida.
- Vara den part som kan samordna representation för området på mässor mm.
- Hantera viss utbildning, studieresor och utbyten mm för medlemmarna
- Vara en behjälplig/remissinstans till myndigheter m fl i frågor som berör området
- Ta fram strategier och miljöpolicys för området
- Om Nationalparken blir verklighet kan man bistå och vara speaking/samarbets partners med den administrationen.

Interregprojekt ”Förstudie Plattform för hållbar turistisk utveckling kring Sylarna”

Utifrån de processer som pågår och de saker som förväntas komma i framtiden så utreds möjligheterna att skapa en gränsöverskridande samverkansorgan ”Plattform Sylan”. Här är det viktigt att detta synkronisera med myndigheter, rennäringen och med en eventuell förstudie kring en svensk nationalpark i området. I förstudien ska också kunskap kunna inhämtas från de som varit med om liknande processer.

Tanken är att sen mer i detalj processa fram svaren på: Syftet och målsättningen? Vilka huvudfrågor bör initialt ingå i verksamheten? Vilken roll och mandat ska plattformen ha? Hur sker kopplingen till myndigheterna? Geografisk avgränsning? Presumptiva medlemmar? Organisationsform? Organisering? Drifts och ekonomiberäkning? mm.

Därefter redovisas olika modeller på hur en plattform skulle kunna verkställas.

Detta kan i sin tur sedan användas som framtida beslutsunderlag om man önskar bilda en ”Plattform Sylan”

Huvudmän, finansiering och tidsplan.

Projektägare är Naboer AB, ett jämt-trönderskt utvecklingsbolag som ägs av 15 offentliga ägare i Jämtland och Trøndelag. Bolagets syfte är att uppnå interregionala mervärden och gärna i samhandling med andra.

Vid sidan om ordinarie Interregresurser har följande intressenter gått in med medfinansiering för att stötta detta initiativ.

Regionförbundet Jämtlands län
Sör-Trøndelag fylkeskommune
Naturvårdsverket
Tydal kommun
Åre kommun
Fylkesmannen i Sör-Trøndelag
Naboer AB

Projektomslutningen har varit 479 00 SEK och 361 000 NOK för en projekttid på 28 månader. Det har varit ett kostnadseffektivt projekt där alla aktörer utanför projektbudgeten satsat egen tid och egna omkostnader för att göra detta möjligt.

3. Projektbeskrivning, målgrupp, resultat och resultatindikatorer samt effekter:

3.1 Projektbeskrivning:

Generellt över hela projekttiden har projektledaren varit navet som fångat in substansen/synpunkterna i processerna och väglett arbetet vidare. Det har varit många samtal och möten med enskilda organisationer och kompetenser. Dessutom har kontinuerligt andra händelser som direkt eller indirekt påverkar arbetet med ”plattformen” följts upp och kopplats ihop med resonemangen i projektet. Exempel är: Arbetet kring eventuell framtida nationalpark i Sylarna. Ledsystemens status och kanalisering. Följa upp frågan om ny renkonvention. Koppling till fjällforskningen där flera av aktörerna nu är delaktiga i forskningsprojekt som fortlöper även in i 2015. Bistå som speaking partner kring utveckling av sydsamisk attraktion vid Tjallingen. Ny ordning kring vaerneområden i Norge. Vara aktiv i det Fjällforum som bildades tidigare.

Den samlade mängden kompetens i detta arbete funnits tillgänglig att bistå andra i olika frågor.

Perioden 2012-05-01----2012-12-31

- Uppstart och planering.

- Med syfte att se på förutsättningarna och ringa in olika mervärden en gemensam ”plattform” skulle kunna ge, arrangerades möten och träffar. Det var större organiserade gränsöverskridande möten men även många enskilda möten och samtal med enskilda aktörer.

- En norsk och en svensk arbetsgrupp som hade till uppgift att mejsla fram vad en modell/plattform skulle kunna innebära.

Period 2013-01-01----2013-12-31

- I februari samlades de svenska och norska arbetsgrupperna för att synkronisera sina utredningar till ett gemensamt underlag. Detta skapade konturerna av vad en samverkansmodell/plattform skulle kunna innehålla.

- Avstämningar gjorde av projektledningen med enskilda aktörer utifrån det underlag som tagits fram.

- I maj samlades det till ett större möte där en grov modell med dess innehåll diskuterades. Svaret var enhälligt om att vilja gå vidare med att ta fram mer detaljerad information vilken associationsform en plattform skulle kunna ha, vilken långsiktig driftsekonomi var möjlig och fortsatt arbete med vilket innehåll som skulle kunna vara prioriterat. Aktörerna ville skapa en plattform.

- Projektledningen tog sig an denna uppgift att förfina konceptet. Genom kontinuerliga avstämningar med aktörerna och input från extern kompetens så.

- I oktober samlades åter det stora nätverket för att tillsammans diskutera det lite mer detaljerade underlag som projektledningen sammanställt. Återigen bekräftades av församlingen att man ville bilda någon typ av gemensam förening. Projektledningen fick i uppdrag att fördjupa sig i de frågeställningar som kommit upp på mötet och ytterligare förfina detaljerna i underlaget. Det utsågs en svensk/norsk tänkargrupp för vidare bearbetning bestående av representanter från Handölsdalens sameby, Saanti Sijte, STF, TT, Tydal kommune och Heliscan.

- Ganska snart efter oktobermötet skickade projektledningen ett uppgraderat underlag till Tänkargruppen som sammanfattade ett yttrande vid årsskiftet. Naboer AB justerade utifrån detta yttrande alla underlag ännu en gång som skickade ut på remiss till presumtiva medlemmar i en tänkt förening. I Underlaget för remiss fanns: Förslag till föreningsform. Tidplan. Inriktningsdokument för verksamheten kopplat till värdegrunden. Stadgeförslag. Budgets. Medlemskategorier. Medlemsinsatser och förslag till funktioner i en styrelsesammansättning.

Period 2014-01-01----2014-08-31

- Remisstiden var till den 27/1.

- Sedan en tid hade ett bildandemöte planeras till den 11 februari 2014.

- Bildandemötet avhölls och då bildades den ideella föreningen ”Gränsfjällen Sylarna i samverkan” med medlemmar från Jämtland och Trøndelag representerade aktörer som turistföreningar, sameby, kommun, boendeanläggningar och serviceföretag.

Egentligen vid årsskiftet hade projektet uppfyllt sina resultatmål med att ta fram en gångbar plattform/modell för en långsiktig utveckling av besöksnäringen i Sylarna. En avvikelse från ursprungsplanen var bara en studietur som aktörerna prioriterat bort under vägs till förmån för att man ville att projektet skulle kunna ge föreningen en flygande start. Detta godkändes också av interregsekreteriatet.

- Efter bildandemötet hjälpte projektledningen fram till projektslutet till med att skapa rutiner för föreningen. Bankkonton öppnades, medlemsvärvning startade, arbete genom styrelsen med vilken verksamhet som ska prioriteras, informationsarbete om föreningens tillkomst, skapa en grafisk profil, bygga en enkel hemsida (www.grensefjellen.com), redigera om underlaget för nytryck av folderns "Välkommen som gäst till renens rike" där nu föreningen är avsändare. Ramar och diskussionsunderlag för en framtida hållbarhetsfond har gjorts. En skiss har tagits till nytt framtida interregprojekt åt föreningen, planerat och bjudit in till Fjällforum den 16 september 2014 där numer föreningen är huvudman samt att samma dag lägga tillräta för ett medlemsmöte som ska fokusera på vilka insatser som ska prioriteras på kort och lång sikt.

- Föreningen bestämde också att inte ta beslut om någon geografisk avgränsning för medlemmarna utan att man utgår från Sylarna och så man se om det behövs göras någon avgränsning eller om det sker naturligt.

Kostnader:

Eftersom det är ett processororienterat projekt med många möten och samtal, så är de störst omkostnaderna knutna till projektledningen och att leda detta arbete. Dessutom är det förstas möteskostnader och en mindre del mindre kostnader kring logo, hemsida mm. Projektägaren Naboer AB har lagt ned mer tidsresurser i projektet än vad budgetramarna gett möjlighet till men det har varit för att kvalitetssäkra de bestående resultaten.

Vi upplever det som ett kostnadseffektivt projekt där allt har kunnat genomföras med mycket måttfulla direkta omkostnader tack vare att möten mm kunnat hållas på ställen där anläggningen själv ser mervärde i detta. Dessutom har de flesta parter utanför projektbudget dessutom satsat egen tid och tagit egna reseomkostnader i stor omfattning. Vi tror att dessa insatser satsas för att man ser ett mervärde i projektet. Vår beräkning är att under projekttiden har nätverket lagt ned ca 1 570 timmar. Värderat till 200 kr/tim blir det en insats på 314 000 kr.

3.2 Målgrupp:

Målgruppen är de organisationer och processer som direkt eller indirekt påverkas av, eller sätter ramar för den utveckling turismen kommer att få på norsk och svensk sida om Sylarnamassivet. Exempel är rennäring, myndigheter, turismnäringen, markägare och entreprenörer. Även pågående processer som förstudie kring en nationalpark i området, projekt som Opplev Sylan mfl finns med i målgruppen.

I projektet har alla dessa getts möjlighet att delta och de flesta har gjort det. Det finns dessutom en kategori med föreningar som funnits med i dialogen.

3.3 Resultat och resultatindikatorer samt effekter:

Direkt resultat:

Projektet uppnådde mycket mer än vi trodde var möjligt inom tidsramen. Alla tänkta resultatmål uppfylldes med råge. Resultatindikatorerna blev också mycket bättre än förväntat. En avvikelse finns från planen och det var en studieresa som nätverket prioriterade bort till förmån för att få igång föreningens struktur och verksamhet på ett bra sätt.

Vi har skapat ett unikt fundament och modell som kommer att leva vidare efter projektet men inte hade varit möjligt att skapa utan hjälp från Interreg och medfinansierare. Vi tror den här föreningen kommer att vara ett intressant "pilotprojekt" för andra områden i liknande situationer och att OM det

blir en svensk ny nationalpark kring Sylarna – ja då borde man absolut dra nytta av den kompetens som finns samlad i denna förening.

Föreningen borgar också för att den sociala hållbarhet genom att den ska värna om det positiva dialogklimat som skapats. Kunskapen och respekten för varandra har absolut stärkts.

Vi tror även på att föreningen ska ha en ekonomisk hållbar struktur och vid augustis utgång hade föreningen medlemsintäkter på ca 100 000 kr.

I förstudien ingick även att se på ett större interregprojekt i temat ”gränspfällen” inför nästa programperiod. Där finns en ambition från föreningen att formulera en ansökan under hösten/vintern 2014-2015. Många av aktiviteterna som skulle finnas med där är redan inringade men måste behovsprövas på ett genuint sätt samt det behövs finslipning på hela projektkonceptet där ytterligare intressenter utanför föreningen avses bjudas in att delta. Så vi räknar med att förstudien ger ett större interregprojekt i förlängningen.

Den viktiga mötesplatsen Fjällforum har nu också fått en naturlig huvudman.

Det har blivit enklare att tillsammans sprida information om ”verkligheten på fjället”.

Vi har haft möjligheten att på ett positivt sätt kunnat bistå processer som utveckling av Tjallingen, vilket kommer att vara en stort steg i den hållbara besöksnäringen om det låter sig genomföras.

Ett annat resultat är att föreningen ser ytterligare behov i området och är inställd på att formulera ett större gemensamt Interregprojekt för att tillgodose dessa i nästa programperiod.

Sekundära effekter:

Genom 100 år har det funnits konflikter mellan rennäringen och besöksnäringen. Vi ser i denna process att många fnurror på tråden har kunnat lösas på ett rationellt och enkelt sätt genom att man helt enkelt känner varandra bättre.

Bl a har STF och TT planerar personaldagar tillsammans, skapat gemensamt bokningssystem samt norsk sida har fått svensk standard på lederna.

Forskningen har hittat en bra samarbetspartner kring fjällforskningen där de flesta medlemmarna redan är involverade .

3.4 Övrigt:

Erfarenheter:

Projektledningens erfarenhet av detta projekt är att man måste låta saker ta sin tid och visa tålamod om det ska bli bra och förankrat. Var beredd att ett steg framåt idag kan betyda två steg bakåt imorgon men att man fokusera att ändå nå slutmålet. En utmaning i början vara att visa rennäringen vilka mervärden de skulle kunna se om de engagerade sig i besöksnäringens utveckling, vilket är så långt ifrån deras normala näring man kan komma. Men de är kloka och insåg snart att det blir mindre konflikter och går mindre spillenergi och resurser om man redan tidigt i planeringsstadierna kan få ge sin syn på saker och ting så att man i genomförande kan undvika störningar för renskötseln.

4. Indikatorer:

Förväntat resultat av programindikatorerna för Attraktiv livsmiljö

Övergripande indikatorer	Antal vid projekt-	
	Prognos	Utfall
Antal kvinnor yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	8	20
Antal män yngre än 15 eller äldre än 24 år som deltar i projektet.	15	42
Antal deltagande företag med kvinnligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	1	2
Antal deltagande företag med manligt ägande som deltar i projektaktiviteter.	5	10
Antal deltagande företag med mixat ägande som deltar i projektaktiviteter.	1	6
(B) Nya och vidareutvecklade metoder för stads- och landsbygdsutveckling	1	1

--

Kommentar indikatorer:

Utifrån deltagarlistor på möten och dialoger så har vi sammanställt de involverade (även enskilda individer) enligt ovanstående matris. I själva föreningen är det enbart organisationer som representeras.

Vi anser att vi utvecklat en ny metod för landsbygdsutveckling genom föreningen över en landsgräns och hur den kan hjälpa till att hantera en hållbar besöksnäring på sikt i ett känsligt område.

5. Projektets påverkan på de horisontella kriterierna

5.1 Gränsregionalt mervärde

Sylarna området är ett fjällområde i Trøndelag och Jämtland som har ett stort turistiskt tryck och förväntningarna är att besöksantalet ökar i framtiden. Detta ställer stora utmaningar på hur turismutvecklingen ska hanteras vid sidan om en aktiv renskötsel och en natur/kultur-vårdande aspekt. Detta gör att ena sidan landsgränsen påverkas av vad som händer på andra sidan. Renskötseln går över gränsen, ledssystemen är i hopbyggda, marknadsföring och bokning sker gemensamt redan idag. Dvs för att man ska kunna anta de utmaningar och möjligheter framtiden erbjuder så insåg aktörerna på

båda sidor om gränsen att det bästa är om man kan hantera frågorna TILLSAMMANS. Denna insikt har absolut ett stort gränsregionalt mervärde som inte skulle få samma effekt om det bara hanterades från ena landet.

Den uppbyggda modellen med den gränsöverskridande föreningen kommer också att kunna ge avtryck genom att kunna visas som pilot för andra regioner. Detta gäller både för nationella, nordiska och europeiska aspekter.

De mervärden som levereras genom föreningen är inte bara miljömässiga utan även av socialekonomisk och socialkulturell karaktär.

En sak är entydig – detta arbete med att i olika steg komma dit vi är idag, hade inte varit möjligt om inte Interregsystemet kunnat supporta detta. Det är en helt avgörande faktor och föreningen hoppas kunna samarbeta vidare med Interreg i framtiden.

Lista med gränsregionalt mervärden genom föreningen "Gränsfjällen Sylarna i samverkan".

- Det är ett stort gränsöverskridande mervärde att jobba tillsammans på båda sidor om landsgränsen i denna fråga, för turisterna ser inte de administrativa gränser som vi själva gör.
- Området skulle för vissa frågor utveckla en samsyn som stärker utvecklingskraften så att dessa frågor kan hanteras med en röst i extern dialog. Detta kommer att ge rationaliseringsvinster.
- I föreningen kan alla aktörer som finns i området kunna göra sin röst hörd på ett enkelt sätt.
- Föreningen ger möjlighet att skapa, vårda och utveckla den gemensamma värdegrund som bör ligga som fundament för de frågor som behandlas. Värdegrunden borde då också vara vägledande för hur informationen och marknadsföringen av området ska formuleras.
- Detta är en naturliga arenan att ta upp idéer, diskutera och verkställa utvecklingsfrågor kopplade till turism för området.
- Kommunikationsvägar med myndigheter och deras utövande så att en hållbar turismutvecklingen kan styras mot de uppställda ramarna och förordningarna. Detta gynnas också i ett crossboarderperspektiv.
- Aktörerna kan genom föreningen på ett naturligt sätt minska antalet konflikter genom en kontinuerlig dialog, förståelse och respekt för varandra och den miljö som finns i Sylarnaområdet.
- Aktörerna kan genom föreningen, på ett enkelt sätt hålla varandra informerade om vad som händer och sker.
- Föreningen blir ett samverkansorgan som har fokus på en långsiktig gemensam nytta för området vilket gör det enklare att rikta externa resurser (projektstöd t e x) mot åtgärder som flera har mervärden av, än om varje medlem/aktör skulle agera på egen hand.
- Föreningen skulle kunna säkerhetsställa en långsiktighet i hanteringen av turistiska utvecklingsfrågor kopplat till miljöns förvaltning och näringarnas positiva förädling.
- Föreningen kommer att bidra till att turismnäringen och rennäringen/samekulturen börjar kunna dra nytta av varandra på ett positivt sätt i det långsiktiga perspektivet. Kanske utvecklar

samebyarna attraktioner som har sydsamisk prägel och som ger området ett turistiskt mervärde som besöksmål och kunskapsförmedlare.

- En gemensam förening gör det enklare om man vill arbeta fram gemensamma strategier, miljöpolicys mm.
- Om en svensk nationalpark skulle bildas, borde en sådan här plattform ses som en resurs där man kan hitta goda samarbetsformer mellan föreningen och nationalparkssystemet. Detta gäller även i ett gränsöverskridande perspektiv

5.2 Bättre miljö

Hela arbetet med att se på möjligheterna för en ”Plattform Sylarna” baserar sig att tydliggöra de långsiktiga hållbarhetsaspekterna t ex social, kulturell, ekologisk och ekonomiskt hållbara kriterier. Att nu föreningen ”Gränsfjällen Sylarna i samverkan” är bildad är frukten av detta resonemang och återspeglas både i stadgar och inriktningsdokument.

Miljön för flora, fauna och kultur är hela tiden också en viktig bas i de resonemang som förs denna förstudie. Embryot till den gemensamma värdegrunden sätter också ord på detta.

Vi vil arbeide for en økt forståelse av forholdet mellom natur, kultur og menneske.

La respekten for denne forståelsen prege våre valg både som enkeltindivid og i fellesskap.

Vi vil i fellesskap utvikle våre fjellområder slik at alle gjester i reinens rike finner gleden med å leve naturvennlig.

”Sylarna deklarasjonen”- ett embryo till gemensam värdegrund

Arrangemang som projektet deltagit på med miljö och hållbarhetsfokus.

Projektledaren deltog den 13 maj i paneldebatt under konferensen Storslagen Fjällmiljö 2014. Det var en nationell konferens som arrangerades av Naturvårdsverket utifrån riksdagens antagna miljömål. I samband med detta deltog han tillsammans med flera medlemmar i föreningen Gränsfjällen Sylarna i samverkan på ett referensgruppsmöte för fjällforskningsprojektet ”Beyond Conflict”

Miljöfrågorna generellt har också aktualiserats och diskuterats löpande på Fjällforum. T ex vindkraft, skoter, klimat mm.

Dessutom pågår inom föreningen ett internt arbete med att skapa ett koncept med arbetsnamnet ”Hållbarhetsfond”.

5.3 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Trots att det är färre kvinnor generellt i de inblandande organisationerna har vi försökt hålla en balanserad jämställdheten i processen i projektet. Det har varit viktigt att både de manliga och kvinnliga aspekterna kommit fram i de vägledande dokument som producerats. Och vi upplever att vi lyckats med detta.

5.4 Etnisk mångfald

Resonemangen bland aktörerna tolkas som att det finns en positiv syn på ökad mångfald och att de modeller som ska byggas är inkluderande i det fallet.

En utmaning i projektet är att det funnits flera stora kulturskillnader och infallsvinklar som ska enas i en målbild. T ex är det samisk kultur och renskötsel som ska samverka med drivna turistentreprenörer och detta kopplat till myndigheterna och deras förvaltning. Läggs sedan på de svensk-norska skillnaderna så förstår man att det är en stor mångfald. Vi är väldigt nöjda med att kunna samla denna mångfald i en förening med gemensamma mål, och att kunna samla denna mångfald av kompetens på en arena.

6. Informationsinsatser och skyltning av projektet

Projektet har på kallelser, protokoll, hemsidor, rapporter och de skriftliga underlagen skyltat med Interregs skyltkrav och dessutom alla medfinansiärers logos. Dessa material har även använts av de involverande parterna i sina interna processer varför informationen och skyltningen spridits extra mycket. Även vid muntliga föredrag nämns alltid Interregsystemet och här har projektägaren haft flera informationer för sina nätverk i olika sammanhang. Även kontor smyckas med Interregs skyltar.

Bilagor

- Länk till föreningens hemsida är www.grensefjellen.com där även logos visas.
- Urval av kallelser och protokoll från möten som tidigare redovisats i lägesrapporter.
- Sammanställning och omräkningsdokument till ekonomiredovisning
- Ansökan om utbetalning
- Lägesrapport nr 6
- Underlag för beräkning av timkostnad
- Timredovisning
- Ändringsbeslut budget
- Huvudböcker
- Verifikatkopior (Sverige)
- Revisorintyg (Norge)

Lennart Adsten, projektledare och representant för projektägaren.

2014-09-19